

VANITAS-OLVASATOK

Létünk végeessége csupán természettudományos megközelítéssel „megoldott ügy” – ma sokakat eligazít, ám másokat nyugtalanít. A keresztény (és több más) vallás hívei a kinyilatkoztatás útmutatásai mentén élik földi életüket. Heidegger 1927-es, kissé lekezelő, apokrif maximája szerint: „A filozófiának nincsenek érzékszervei a kinyilatkoztatásra.”. E kibékíthetetlenül ellentétes nézetek a 19. század közepétől nem találnak megoldást. Azonban a képzőművészeknek, a költőknek a dinamikusan változó műfajokban van szemük/fülük, és híveiknek van igényük is – akár katartikus formákban – kutatni a választ lét és elmúlás miértjeire. Hívó, a tradíciót folytató, a nyitott alkotóknak és műveik befogadóinak válasza a miértekre ma is jelen van. A *Vanitas-olvasatok* művei olyan képzőművészeti hagyományok túlélését mutatják, melyek alkotói ma is képesek a halál elfogadására. Azaz a halált: a lélek útja legfontosabb állomásának tartják – egy más dimenzió felé. Miközben a társadalmi többség jó ideje eltolja magától a halál gondolatát.

A hitről sok évszázada levált képzőművészet kialakította a „vanitas” műnemét, mely a látvánnyal figyelmezteti a tettei felelősségét szem elől tévesztő halandót. A bibliai eredetű vanitas-gondolat újkori képzőművészeti tradíciójának csúcsát mindmáig a németalföldi festészet kínálja. Míg az irodalmi ’leg’ John Bunyan „A zarándok útja” című, 1627-es – sokáig nagy hatású – keresztény allegória-regénye. Abban a *Zarándok* – a poklot kerülendő – a *Mennyek városába, Sionba* tart, hogy ott üdvözülhessen. *Evangelistát* kérdezi, mi vezet céljához? Válasz: „a szoros kapun való átkelés”. A Heidegger-maximát vitató Mezei Balázs filozófus, a *Gyökeres kinyilatkoztatás: filozófiai megközelítés.* c. művében irigylésre méltó nyitottsággal magyarázza az isteni kinyilatkoztatás fogalmát. A Heidegger-Mezei Balázs majdani képzeletbeli vitájáról mit sem sejtve, 1823-ban Kölcsey *Vanitatum vanitas* címen versbe szedte maiként ható gondolatait az elmúlásról. Záró sorait idézem: „Sem nem rossz az, sem nem jó / Mind csak hiábavaló!”

Kondor-Szilágyi Mária, tárlatunk kurátora megkereste és ugyancsak imponáló nagyvonalúsággal válogatta és tárlattá rendezte a jelenkori magyar vizuális

Szegő György DLA, a Múcsarnok művészeti igazgatója

A fent két sorban idézett Kölcsey vers egészét hitelesen interpretálta Csorba László:

Kölcsey Ferenc

VANITATUM VANITAS

Itt az írás, forgassátok
Érett ésszel, józanon,
S benne feltalálhatjátok
Mit tanít bölcs Salamon:
Miképp széles e világon
Minden épül hitványságon,
Nyár és harmat, tél és hó
Mind csak hiábavaló!

Földünk egy kis hangyafészek,
Egy perchozta tünemény;
A villám és dörgő vészek
Csak méhdongás, s bolygó fény;
A történet röpülése
Csak egy sóhajtás lengése;
Pára minden pompa s ék:
Egy ezred egy buborék.

Sándor csillogó pályája,
Nyúl vadászat, őzfutás;
Etele dúló csordája
Patkánycsoport, foltdarázs;
Mátyás dicső csatázási,
Napoleon hódítási,
S waterlooi diadal:
Mind csak kakasviadal.

A virtus nagy tüneményi
Gőz, mit hagymáz lehele;
A kebel lángéreményi
Vértolulás kínjele;
A vég, melyet Sokrat ére,
Catonak kihulló vére,
S Zrínyi Miklós szent pora
Egy bohóság láncsora.

És ti bölcssek, mit hozátok
Ami volna szép s jeles?
Mámor bírtá koponyátok,
Plato s Aristoteles.
Bölcselkedő oktalanság,
Rendbe fűzött tudatlanság,
Kártyavár s légállítvány
Mindenféle tudomány.

Demosthén dörgő nyelvével
Szitkozódó halkufár;
Xenofon mézbeszédével
Rokka közt mesére vár;
Pindár égi szárnyalása
Forró hideg dadogása;
S Phidias amit farag,
Berovátkolt kódarab.

Mi az élet tűzfolyása?
Hulló szikra melege.
A szenvedelmek zúgása?
Lepkeszárny fergetege.
Kezdet és vég egymást éri,
És az élet hű vezéri,
Hít s remény a szűk pályán,
Tarka párák s szivárvány.

Holdvilág csak boldogságunk;
Füst a balsors, mely elszáll;
Gyertyaláng egész világunk;
Egy fúvallat a halál.
Vársz hírt s halhatatlanságot?
Illat az, mely tölt virágot,
És a rózsát, ha elhúll,
Még egy perccel éli túl.

Hát ne gondolj e világgal,
Bölcs az, mindent ki megvet,
Sorssal, virtussal, nagysággal
Tudományt, hírt s életet.
Légy, mint szikla rendületlen,
Tompá, nyugodt, érzetlen,
S kedv emel vagy bú temet,
Szépnek s rútnak húnnyj szemet.

Mert mozogjon avagy álljon
E parányi föld veled,
Lengjen fényben, vagy homályon
Hold és nap fejünk felett,
Bárminő színben jelentse
Jöttét a vándor szerencse,
Sem nem rossz az, sem nem jó:
Mind csak hiábavaló!

1823. február-április